

Treballs de consolidació a la vil·la romana de Benicató (Nules, la Plana Baixa)

Francesc Gusi i Jener*

Resumen

Noticia referent als treballs de consolidació de la vil·la romana de Benicató de Nules, portats a terme per la Diputació Provincial de Castelló. El seguiment arqueològic realitzat pel Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques de la Diputació, ha permès posar al descobert una nova estança amortitzada en un moment indeterminat de la vida de l'establiment agrícola. També es descriuen les principals intervencions arquitectòniques efectuades en les estructures constructives de la vil·la.

Résumé

On donne un bref compte rendu des travaux réalisés dans la villa romaine de Benicató de Nules, menés à bien par le Conseil Général de Castellón. La surveillance archéologique effectuée par le "Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques" du Conseil Général, a permis découvrir une nouvelle habitation amortisée dans un période pour le moment inconnu de la vie de cet établissement agricole. Aussi on décrit les plus importantes interventions architecturales réalisées dans les structures constructives de la villa.

La Comissió de Govern de la Diputació de Castelló en la sessió celebrada el 4 de juny de 1996, va aprovar el projecte de consolidació de fonamentacions, murs i paviments de la vil·la romana de Benicató. Els treballs han sigut subvencionats per la Corporació Provincial, i el seguiment de les obres anat a càrrec del qui subscriu com Arqueòleg Provincial i pel arquitecte del Servei d'Arquitectura de la Diputació, en Josep V. Ferrer. Els treballs van començar i acabar l'any 1999.

L'esmentat projecte contemplava unes intervencions reversibles, assenyalant-se convenientment lo nou de lo vell, donant-li una harmonització cromàtica. També es preveia establir un itinerari turístic a fi i manera que els visitants puguin conèixer les diferents estructures constructives del jaciment, mitjançant una àrea de circulació preestablerta i degudament senyalitzada.

Les principals intervencions tenien l'objectiu de refer en lo possible, part de l'hipocaust, amb la finalitat de fer comprendre al visitant la seva funcionalitat, refent els pilarets i les plaques "suspensurae" de l'hipocaustum.

Recrear també de manera convenient els diferents paraments de les estances a fi i manera que donessin a entendre la distribució constructiva i funcional de la vil·la.

Refer parcialment la canalització que desguassa a la cisterna central del peristil, deixant a la vista la seva construcció interna.

Arrebossar totalment l'esmentada cisterna tenint com a model les zones originals conservades i deixant-les vistes eixes últimes, i a la vegada reconstruir les motlures internes i externes, mostrant-se la pròpia construcció del mur.

El projecte també contemplava refer i allargar el paviment original d'*opus signinum* i la

* Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Complex Penyeta Roja. Edifici D. Diputació de Castelló. Apt. 316. E-12080 Castelló de la Plana. <arqueologia@dipc.as.es>

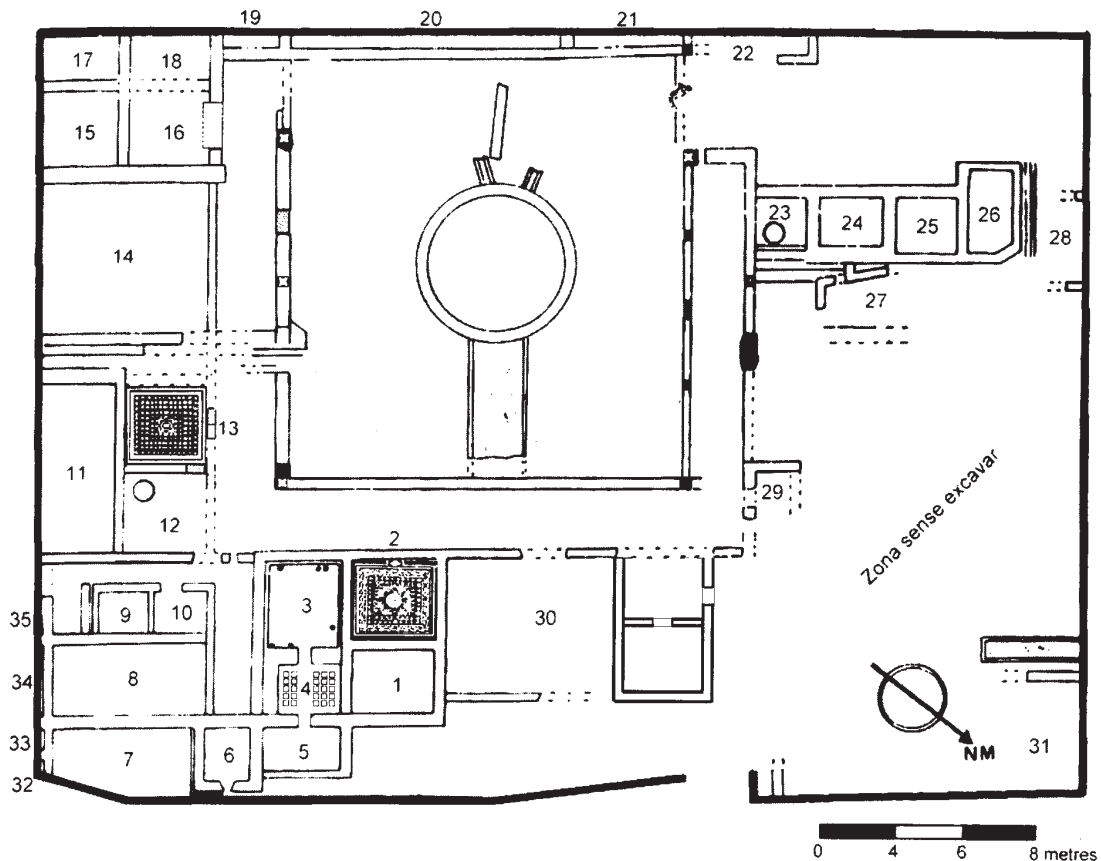

Figura 1. Planta de la vil·la amb les noves estructures constructives aparegudes.

motllura interna, així com aixecar el paretó, de l'andana que travessa part del peristil i s'enllaça amb la cisterna.

També s'han reproduït dotze basaments i els peus de columna, a partir de l'original existent, que envoltaven el peristil central.

Prèviament a la fase d'iniciació de les obres esmentades, es va procedir a la neteja superficial del jaciment, sota la direcció de l'arqueòleg provincial i a on van participar tècnics del Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques de la Diputació de Castelló junt amb una quadrilla d'obres deixats pel Ajuntament de Nules.

Els treballs de seguiment corresponents a la neteja, varen consistir en vigilar la retirada superficial de terres, pedres soltes i desbrossament de matolls que recobrien les diferents estructures constructives, recollint-se escadussers fragments de terrissa.

A prop de l'entrada al jaciment i junt al recinte 30, varen aparèixer les restes constructives molt arrasades d'un recinte de planta quadrangular d'uns 6 per 4 metres, el qual no havia aparegut al treballs de la campanya de 1973-1974. El susdit

edifici es trobava partit per la meitat per un mur transversal mitjaner est-oest, amb una gran llosa plana de calcària a manera de llindar que dividia el recinte en dues estances (Fig. 1). Els murs fabricats amb grossos carreus de pedra calcària, presentaven una amplària d'uns 50/60 centímetres, barrejats amb grans còdols de riu, anomenats localment com "bolos", travats amb fang. La construcció encara que molt malmesa presentava un aspecte d'haver sigut una obra de certa solidesa, doncs el seus fonaments s'aprofundien més d'un metre. Al centre del mur de ponent, s'apreciava una obertura de mes d'un metre d'amplada amb un llindar de pedra calcària plana. Donat que el permís lliurat per la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat Valenciana, era de seguiment i no d'excavació, no es realitzaren cales al interior de l'estança. Per tant no es varen recollir materials que poguessin donar una cronologia relativa del moment de la seva edificació. Nogensmenys, el fet que foren desmantellats d'una manera metòdica gran part dels seus murs, fins i tot a nivell de fonaments, doncs foren desmuntats de dalt a baix de manera esglaonada

els carreus per a ésser aprofitats a bon segur per a noves construcció, atesa la manca de pedra de les rodalies de la vil·la, ens fa creure que aital edifici fou bastit en un moment inicial del establiment de la finca agrícola. De totes maneres fins que no es realitzen noves excavacions, no podrem donar per segura cap valoració temporal. Les esmentades restes foren farcides i recobertes per arena i grava a la espera dels futurs treballs arqueològics.

A continuació d'esta primera fase pròpiament d'intervenció arqueològica, va començar la segona fase arquitectònica a les diferents estances. En primer lloc, els treballs de consolidació, consistents en col·locar en el seu lloc les pedres disgregades i disperses, aportant-ne de noves amb formes i tamany semblants, en pedra sorrenca o "rodeno" morada, amb la fi de refer els fonaments de totes les estances. Els carreus foren travats amb morter bastard. També es col·locaren les pedres prèvies al basament de les columnes del peristil que es trobaven escampades dins del solar; i lo mateix es va fer amb els brancals de les portes.

Una vegada realitzada la consolidació dels murs, als quals es colloraren els fonaments amb pedres grosses semblants, mantenint l'alçada regular existent, es van col·locar tires de rajoles massisses de separació de l'obra nova de la vella, ambdues cares del murs. Amb les plaques de contenció de les cares amb formigó bastard, s'ompliren les concavitats fins a les alçades marcades en el dibuixos de formigó barrejat amb calç, amb sorra y grava netejada de la pedra sorrenca.

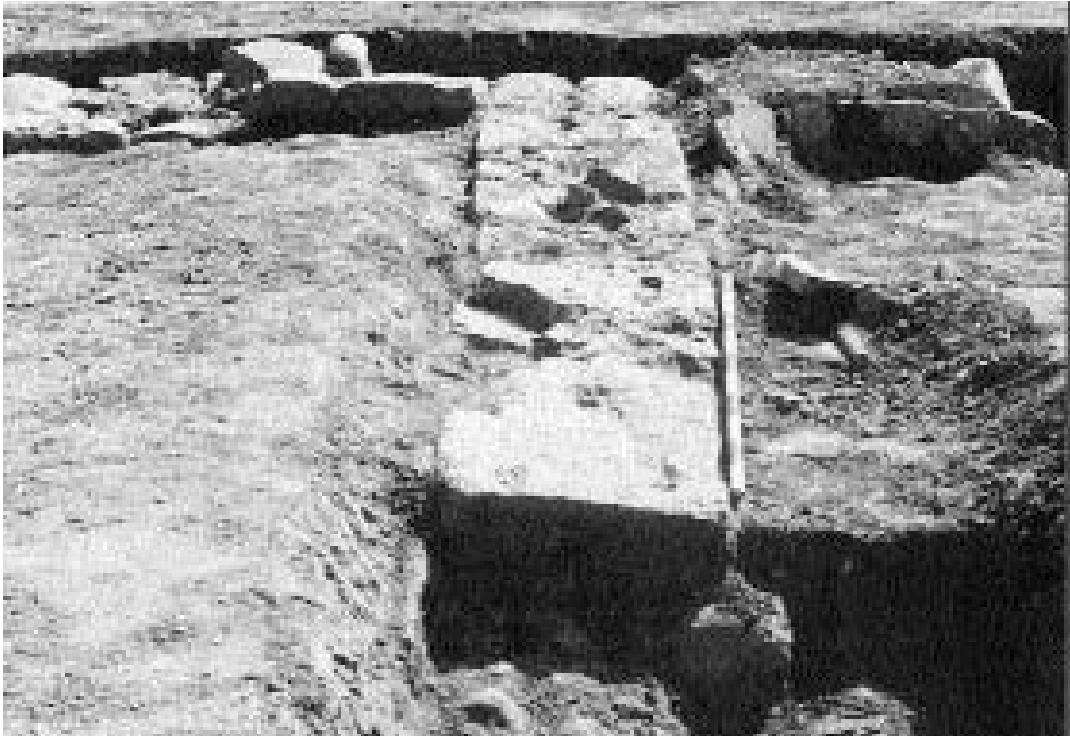
Corresponent a l'àrea del peristil es varen reproduir els basaments i peus de columnes amb pedra calcària blava.

A l'*hipocaustum* es van reconstruir els pilars menuts quadrats i les rajoles dels arcs del forn.

Finalitzada la intervenció, es van recobrir els passadissos nord i est del recinte visitable, amb grava de petit tamany, a fi d'assenyalar el recorregut de visita.

Al costat de l'entrada del jaciment, s'ha col·locat un cartell retolat amb la planta general de les zones actualment excavades del jaciment.

LÁMINA I

1. Mur de separació interior del nou recinte descobert. Es pot distingir part del llindar central.

2. Vista de conjunt del nou recinte tal i com va aparèixer a la neteja del jaciment.

LÁMINA II

1. Vista general de l'estat final de les obres de consolidació i restauració, corresponents a la part del peristil.

2. Reconstrucció de les estructures del *praefurni*.